

ФОРМУВАННЯ ДУХОВНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ НА ЗАНЯТТЯХ З ХОРОВОГО КЛАСУ (НА ПРИКЛАДІ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО ХОРУ «КАЛИНА»)

Комишан Юлія Вадимівна,

аспірантка

Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка

Мірошниченко Крістіна Олександрівна,

Студентка

Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка

В умовах сучасності педагогічна освіта перебуває на шляху реформації та перебудови. Саме від педагогів, які невтомно працюють над вихованням молодого покоління залежить майбутнє нашої країни. Багатий вітчизняний досвід створює потужну основу для синтезу традицій та інновацій для музично-педагогічних закладів вищої освіти. Але одним із ключових завдань залишається виховання високоморальної, духовно розвиненої особистості, яке реалізується завдяки відродженню традицій, забезпеченню духовної єдності поколінь, збереженню родинних цінностей, вивченню родоводу, залученню до народних традицій, звичаїв, обрядів, вихованню національної свідомості й самосвідомості серед дітей та молоді.

Одним із інструментів реалізації поставлених завдань є хоровий спів, який володіє педагогічним потенціалом, спрямований на духовний розвиток хористів, сприяє індивідуальному нагромадженню власного культурного досвіду та опануванню мистецтвом хорового співу.

Культура хорового співу, зокрема а'cappella, здавна утвердилася в Україні, а з уведенням християнства посіла в музичному мистецтві провідне місце. Її історія починається від XI століття: саме до цього часу належать перші рукописні зразки українських церковних піснеспівів. Ці традиції продовжуються і розвиваються композиторами-сучасниками, які звертаються до духовної музики православної традиції [3; С. 133].

Сьогодні ця музика в Україні не забута і звучить у виконанні високо професійних хорових колективів, серед яких слід відзначити Національну заслужену академічну капелу України «Думка», Національний хор України імені Г. Верьовки, Державну заслужену хорову капелу України «Трембіта», Чоловічу хорову капелу імені Л. Ревуцького, Київський муніципальний хор «Київ», Національну хорову капелу бандуристів, Академічний камерний хор «Хрещатик», Академічний камерний хор імені В. Палкіна Харківської

філармонії, Галицький Академічний камерний хор, Одеський камерний хор «Ave musica», Чернігівський Академічний камерний хор імені Д. Бортнянського тощо.

Цінним є також і те, що хори, які виконують духовну музику, присутні також і в закладах вищої освіти України. Окрім музичних академій, хори мають і мистецькі кафедри педагогічних університетів, наприклад, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди тощо. Гордістю Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка є український народний хор «Калина», незмінним керівником якого вже понад 40 років є заслужений працівник культури України, заслужений діяч мистецтв України, професор, завідувач кафедри музики ПНПУ імені В. Г. Короленка, Відмінник освіти України, хоровий диригент, композитор, фольклорист Григорій Семенович Левченко.

Плідна діяльність художньо-творчого колективу зумовлена управлінським талантом керівника. Найважливішим у своїй роботі Г. Левченко вважає формування не високопрофесійних вокалістів, інструменталістів чи хореографів, а виховання високодуховних людей. Становленню особистісного компоненту мистецької компетентності сприяє емоційно-позитивна атмосфера мистецько-освітньої діяльності, індивідуальний підхід керівника до кожного хориста, рівноправні взаємини між учасниками колективу.

Схиляючи голову перед унікальністю народних пісень, Г. Левченко вболіває за те, щоб їх знала, любила й берегла українська молодь [5; С. 337].

Як зазначає дослідниця Ю. Пучко-Колесник, сучасний світ активно пропагує через мас-медіа, зокрема популярну музику, стиль життя, який не завжди відповідає справжнім морально-естетичним нормам, а часом й взагалі є ворожим істинним канонам краси й духовності [3; С. 135]. З цим твердженням погоджується і Г. Левченко. І тому кожен музичний твір, на думку митця, – «це своєрідна морально-етична норма, вивірена досвідом поколінь, згусток мудрості й почуттів, викристалізований у словесно-музичній формі, аби передаватися з покоління у покоління як найбільший скарб, код душі народу, запорука його гідного існування й безсмертя» [1; С. 24]. Саме цим принципом керується Г. Левченко при відборі пісні чи інструментальної п'єси для репертуару хору «Калина», адже для повноцінного звучання вони мають захопити своєю красою, збудити серце, змусити співати душею, а також виховувати духовність у виконавців та слухачів.

У багаторічній плідній праці з хоровим колективом, Г. Левченко не обмежував репертуар лише народними піснями та їх обробками. Він ніколи не применшував важливості володіння класичною манерою співу задля можливостей виконання колективом духовної хорової музики.

Оволодіння хором «Калина» класичною манерою співу дозволило також збагатити знання духовної музики українського народу, зокрема, засвоїти покладені на музику молитви «Святий Боже» Г. Давидовського, «Отче наш» М. Леонтовича, «Борогодице, діво, радуйся» Я. Яциневича тощо. Особливо вирізняються також твори «Lacrimosa» В. А. Моцарта, «Богородице, до Тебе

прибігаємо», «Многая літа» Д. Бортнянського, «Літургія» М. Леонтовича, «Ой зійшла зоря» (обр. М. Леонтовича), «Да исполнятся» А. Веделя, «Трисвят» В. Верховинця, «Молитва за Україну» М. Лисенко, «Не плач, Рахиле» (обр. Г. Левченка). Зазначимо, не всі учасники хору є студентами кафедри музики ПНПУ імені В. Г. Короленка і мають музичну освіту. Серед хористів є і майбутні учителі історії, української мови, географії, фізики тощо. Та це не заважає опануванню та високопрофесійному виконанню калинянами релігійних творів, що не тільки поповнює репертуар колективу, а й суттєво збагачує його.

Учасниця та головний хормейстер хору «Калина», доктор педагогічних наук, професор Н. Сулаєва у своєму дослідженні вказує на високий рівень поціновування колективу зарубіжними слухачами при виконанні духовних творів в одній із численних гастрольних закордонних поїздок: «Неймовірна праця над опануванням нової манери співу, незвичних для хору творів (Д. Бортнянського «Богородице, до тебе прибігаємо», А. Веделя «Да исполнятся», М. Лисенка «Молитва за Україну», Г. Давидовського «Святий Боже», Я. Яциневича «Богородице діво, радуйся», М. Леонтовича «Літургія» тощо) була винагороджена шаленим успіхом і визнанням колективу вишуканою австрійською публікою (поїздки до Австрії відбулися не один раз – 1992, 1998, 2000, 2001, 2006 рр.)» [4; С. 80].

М. Маріо в дисертаційному дослідженні акцентує увагу на виховній сутності духовної хорової музики, яка полягає в єдності морально-патріотичного змісту тексту й емоційно-естетичної мелодики, несе в собі теологічний зміст і сприяє моральному, естетичному, громадянсько-патріотичному вихованню молоді, має позитивний комплексний вплив на особистість людини, її психофізіологічну, емоційну, інтелектуальну та фізіологічну сфери. Українська духовна музика становить значну частину музично-педагогічних надбань українського народу [2; С. 16]. Дослідниця вважає, що духовний пісенспів як «мова серця» – формує естетичні почуття й художні смаки, а біблійний текст, як «мова розуму», – моральні принципи людини, її громадянськість, потреби творити добро [2; С. 6].

Учасники українського народного хору «Калина» – майбутні учителі – доповнюють фахові компетентності мистецькими. Це складає потужну базу для майбутньої викладацької діяльності, яка заснована на загальнолюдських та загальнокультурних цінностях. Також завдяки залученню до хорової діяльності майбутні учителі стають національно орієнтованими, спроможними на збереження національних культурних надбань і мають високий рівень духовного розвитку, що є особливо актуальним в умовах сьогодення задля збереження традицій українського народу для майбутніх поколінь.

Список літератури:

1. Левченко Г. С. З досвіду організації неформальної мистецької освіти в українському народному хорі «Калина». *Імідж сучасного педагога* : Полтава : Тов. «АСМІ», 2012. Вип. № 4 (123). С. 24-27.
2. Маріо М. Д. Виховання молоді засобами православної духовної музики у закладах освіти України (кінець ХІХ– початок ХХ століття) : автореф.

- дис ... кандидата пед. наук : спец. 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки. Харк. держ. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. Харків, 2000. 19 с.
3. Пучко-Колесник Ю. В. Діяльність диригента-хормейстера як соціокультурний феномен. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв : наук. журнал*. К. : Міленіум, 2013. № 3. С. 132–136.
 4. Сулаєва, Н. Аксіологічні виміри педагогічної діяльності Г. Левченка в українському народному хорі «Калина» Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка. *Молодь і ринок*. Дрогобич, 2011. Вип. № 9 (80), С. 77-81.
 5. Сулаєва Н.В. Підготовка вчителя в педагогічному просторі неформальної мистецької освіти : монографія. Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2013. 408 с.